

- забезпечувати відповідне обслуговування споживачів, які користуються продукцією наявного асортименту, опрацьовувати можливості виконання специфічних індивідуальних вимог замовників;
- забезпечувати необхідну інтенсифікацію зусиль з формування попиту під час оцінювання, створювати та пропонувати нові товари на ринку та стимулювати різними заходами такий попит;
- провести цілеспрямований пошук ідей нових видів продукції.

Таким чином, для вітчизняних промислових підприємств питання підвищення конкурентоспроможності продукції та формування товарної ефективної інноваційної політики є передумовою стратегічного розвитку та залишається актуальним на регіональному, національному та міжнародному рівнях.

Література

1. Бартко О.С. Суть маркетингового аналізу товарної політики / О.С. Бартко, Н.З. Лагоцька // Інноваційна економіка. – 2012. – № 1. – С. 213-218.
2. Бець М.Т. Механізм формування товарної політики суб'єкта господарювання на регіональному рівні за критерієм конкурентоспроможності товару / М.Т. Бець, Т.І. Руденко // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.7. – С. 169-177.
3. Богданова О.Ф. Аналіз конкурентоспроможності та товарознавча оцінка продукції підприємства "Фірми Акант+К" та "Велам" / О.Ф. Богданова, Н.П. Лялькіна, Н.І. Резвих // Товарознавчий випуск. – 2012. – Вип. 5. – С. 43-36.
4. ДСТУ 3294-95 Маркетинг. Терміни та визначення основних понять. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.document.ua/marketing.-termini-ta-viznachennja-osnovnih-ponjat-std1442.html>
5. Ілляшенко С.М. Теоретико-методичні засади товарної інноваційної політики підприємства / С.М. Ілляшенко // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – № 2. – С. 13-26.
6. Котлер Ф. Основы маркетинга : пер. с англ. / Ф. Котлер. – М. : Изд-во "Прогресс", – 1995. – 736 с.
7. Офіційний web-сайт Державного комітету статистики України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.ukrstat.gov.ua>.
8. Павленко А.Ф. Маркетинг : підручник / А.Ф. Павленко, А.В. Войчак. – К. : Вид-во КНЕУ. – 2003. – 246 с.
9. Трішкіна Н.І. Дослідження факторів товарної політики оптового підприємства / Н. І. Трішкіна // Сталій розвиток економіки : журнал. – 2011. – № 3. – С. 222-229.

Блонская В.И. Матиико С.И. Товарная политика предприятия и место в ней конкурентоспособности продукции

Определены основные принципы товарной политики предприятия и место в ней конкурентоспособности продукции. Охарактеризованы основные тенденции в сфере управления товарной политикой и конкурентоспособностью продукции отечественных производственных предприятий. Сформированы основные инновационные подходы для повышения качества товарной политики и конкурентоспособности продукции.

Ключевые слова: товарная политика, конкурентоспособность продукции, предприятие, инновационная политика.

Blonska V.I. Matiko S.I. Commodity policy of enterprise and place in this competitiveness of products

Certainly basic principles of commodity policy of enterprise and place in her to the competitiveness of products. Basic tendencies are described in the field of management a commodity policy and competitiveness of products of domestic enterprises of productions. Basic innovative approaches are formed for upgrading commodity policy and competitiveness of products.

Keywords: commodity policy, competitiveness of products, enterprise, innovative policy.

УДК 330.341.1

Доц. Н.І. Дуляба, канд. екон. наук;
магістрант Л.С. Кахняк – Львівська КА

СУТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ДІАГНОСТИКИ СТАНУ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

Досліджено суть діагностики стану господарської діяльності підприємства. Визначено походження та імплементацію терміна "діагностика" в термінологію сучасної економічної науки. Визначено місце діагностики стану господарської діяльності підприємства в управлінні його діяльністю, на шляху до підвищення ефективності господарювання.

Ключові слова: діагностика, діагностика стану, господарська діяльність.

Вступ. Ускладнення характеру діяльності підприємств у сучасних умовах висуває нові вимоги до інструментів управління і, зокрема, до методів дослідження й оцінювання їх діяльності. Дедалі чіткіше проявляється необхідність в удосконаленні відомих на сьогодні і розробленні нових рішень теоретичного та прикладного характеру, спрямованих на забезпечення високої ефективності аналітичної й управлінської діяльності підприємств у ринкових умовах. Саме тому на цей час склалися об'єктивні передумови для застосування в системі управління діяльністю підприємства такого інструмента, як економічна діагностика, який давав змогу би проводити детальне дослідження, одержувати достовірну і повну інформацію про діяльність підприємства, яка б слугувала базою для розроблення та прийняття ефективних управлінських рішень. Застосування економічної діагностики у процесі управління господарською діяльністю підприємства дасть змогу своєчасно виявляти і розпізнавати стан підприємства за непрямими ознаками, що є особливо актуальним в умовах змінності та невизначеності зовнішнього економічного середовища.

Окремі питання вдосконалення методів аналізу та діагностики в процесі управління діяльністю підприємства розглянуто в працях зарубіжних і вітчизняних вчених: М. Bartoli, St. Beer, G. Brown, V. Meunier-Rocher, J.-P. Thibaut, М.І. Баканова, О.С. Вартанова, О.І. Гадзевич, В.Г. Герасимчука, М.М. Глазова, В.В. Ковальова, Л.І. Кравченко, Є.В. Мниха, О.І. Муравйова, Н.М. Погостинської, В.Ш. Рапопорта, З.М. Соколовської, О.С. Стоянової, А.Д. Шеремета, Г.О. Швиданенко, О.І. Олексюк та інших. Такі фундаментальні дослідження становлять основу теоретичного дослідження цієї роботи.

Постановка завдання. Метою роботи є дослідження суті діагностики господарської діяльності підприємства та її місця в управлінні діяльністю підприємства загалом, та в управлінні підвищення ефективності, зокрема.

Виклад основного матеріалу. Під управлінням на підприємстві розуміють прийняття управлінських рішень на основі отриманої та попередньо опрацьованої інформації з метою досягнення встановлених стратегічних і тактичних цілей. Проміжне місце між збором інформації і прийняттям рішень займають процедури оброблення інформації, що забезпечують аналітичне прочитання облікової інформації, тому успіх управління підприємством передусім залежить від його інформаційно-аналітичного забезпечення, тобто від того, яка інформація відібрана і якими методами виконане її перетворення. Розвиток ринкових відносин, формування нової структури власності, усклад-

нення процесів управління діяльністю торговельного підприємства потребують пошуку якісно нових підходів до формування аналітично-інформаційного забезпечення системи управління підприємством. Важливе місце в системі інформаційно-аналітичного забезпечення управління діяльністю підприємства повинна зайняти діагностика господарської діяльності.

Поняття "діагностика" в економічну термінологію запроваджено з медицини. Розгляд функціонування підприємства з точки зору його життєвих циклів дозволило прирівняти його до живого організму, якому властиво народжуватись, "рости" – розвиватись, хворіти, видужувати тощо. Відтак, природним є застосування діагностики для виявлення характеру, сили проблем підприємства та визначення шляхів їх подолання.

Діагноз (лат. *diagnosisis* – розпізнання) – висновок про суть хвороби і стан пацієнта, виражений у прийнятній медичній термінології і засноване на всесторонньому систематичному вивченні пацієнта. Термін "діагностика" (від грец. *diagnostikos* – спроможний розпізнавати) передбачає встановлення та вивчення ознак, які характеризують стан системи, для передбачення можливих відхилень і попереджень нормального режиму роботи; діагностика – вчення про методи і принципи розпізнання хвороб і постановки діагнозу; процес встановлення діагнозу [1, с. 23].

В економічній літературі існує точка зору, що ідея економічної діагностики фірми виникла на початку ХХ ст. Ще в 1925 р. один французький лікар отримав у спадок фанерну фабрику в США. Дотримуючись професійної звички, він спробував діагностувати стан фірми, але виявився безбройним, оскільки діагностичного інструментарію в економіці не знайшов. На початку 1980-х років у журналі "ЕКО" кандидат економічних наук Чеснейши із Чехословаччини висунув ідею розробки економічної діагностики [1, 33]. Основоположником концепції діагностики, на думку Н. Сагалакової, є акад. О.І. Муравйов, який здійснив перші загальні дослідження в області економічної діагностики в Росії у 80-ті роки ХХ ст. [2, с. 13].

Вивчення спеціальної літератури з питання застосування діагностики в галузі економіки показало, що єдиної точки зору на розуміння її сутності немає. Зокрема, на думку акад. О.І. Муравйова, під економічною діагностикою підприємства необхідно розуміти "...спосіб встановлення характеру порушень нормального ходу господарського процесу на основі типових ознак, властивих тільки даному порушенню" [3, с. 72]. Вчений вважає, що "економічна діагностика... повинна служити цілям експрес-аналізу, тобто аналізу швидкого і відносно дешевого... Можливо, що більш точним є визначення економічної діагностики як одного з прийомів аналізу, який дає змогу зробити висновок про будь-яку сторону діяльності об'єкта, не проводячи безпосередніх спостережень (вимірів) у цій сфері, а лише складаючи динаміку відповідних показників" [4, с. 73].

На думку російського вченого О.С. Вартанова, "впровадження терміна "діагностика" здійснено не з метою позначення нового виду аналізу, а для того, щоб підкреслити, що основна увага повинна приділятися інтерпретації тих чи інших економічних результатів діяльності підприємства". Він визначає економічну діагностику як "розпізнання стану досліджуваного об'єкта, в

тому числі економічного". Вона "направлена, перш за все, на оцінку стану економічних об'єктів в умовах неповної інформації з метою виявлення проблем розвитку і перспективних шляхів їх вирішення, а також на вивчення режимів функціонування самих систем" [4, с. 110].

Загалом, економічна діагностика спрямована на розпізнання стану об'єкта. У вузькому значенні економічну діагностику трактують як зарубіжні вчені, зокрема, Г. Тейл, який вважає, що діагностика – "...це спосіб виявлення порушень в економіці підприємства на основі економічних ознак" [5, с. 72], так і вітчизняний вчений Г.В. Савицька, яка розглядає діагностику як "спосіб встановлення характеру порушення нормального ходу економічних процесів на основі типових ознак, характерних тільки для даного порушення" [6, с. 383]. У такому тлумаченні діагностика є способом розпізнання відхилень за певними ознаками.

У широкому значенні вдалими, на нашу думку, є визначення діагностики економіста К.В. Щиборща, який вважає, що "економічна діагностика – це ретроспективне, оперативне та перспективне комплексне дослідження господарської діяльності підприємства, необхідне для обґрунтування його господарської політики на майбутнє, а метою економічної діагностики є виявлення найбільш важливих проблем у діяльності підприємства та розроблення на цій підставі програми коротко- та довгострокових заходів, що дадуть змогу підвищити ефективність та фінансові результати діяльності підприємства" [7, с. 30]. Н.М. Погостинська, Ю.О. Погостинський, Р.Л. Жамбекова, які стверджують, що "економічна діагностика містить у собі такі методи оброблення інформації, що дають змогу розрізняти якісно різні економічні стани підприємства, визначати сформовану господарську ситуацію, розпізнавати економічні проблеми. Кінцева мета діагностики складається в інформаційному забезпеченні й обґрунтуванні господарських (управлінських, фінансових, організаційних) рішень" [8, с. 5]; М.Х. Мескона, М. Альберта, Ф. Хедоурі розглядають економічну діагностику як початковий етап прийняття управлінських рішень і вважають, що "перший крок на шляху вирішення проблеми – визначення або діагноз, повний і правильний", а зміст економічної діагностики – "складають виявлення, розпізнавання або прогноз відхилень від нормального або запланованого ходу господарських процесів, визначення пов'язаних з цим причин і можливих наслідків" [9, с. 125]. У таких дослідженнях діагностику розглядають як складовий елемент системи управління діяльністю підприємства, який полягає в обробці інформації з метою встановлення стану досліджуваного об'єкта, що дасть змогу формулювати подальшу поведінку суб'єкта господарювання.

Незважаючи на численність досліджень з економічної діагностики, економічна діагностика власне торговельних підприємств досі є маловивченою. Широке коло питань цієї проблеми досліджували в наукових працях вітчизняні вчені-економісти – І.О. Бланка, Л.О. Лігоненко, А.А. Мазаракі, Н.М. Ушакової. Узагальнюючи підходи до визначення суті діагностики господарської діяльності підприємства, під нею доцільно розглядати "процес розпізнавання на основі розробленої системи показників проблем у діяльності підприємства, встановлення для них характеру, причин і можливих наслід-

ків виявлених відхилень та спрямований на пошук перспективних шляхів і напрямів їх можливого розв'язання для подальшого забезпечення прибутковості та конкурентоспроможності підприємства" [2, с. 74]. При цьому мета діагностики господарської діяльності підприємства полягає в інформаційному забезпеченні й обґрунтуванні прийняття господарських (фінансових, комерційних, маркетингових, організаційних) рішень.

Пошук найбільш ефективних форм управління та дослідження в зв'язку з цим ролі діагностики господарської діяльності дозволило встановити її місце в системі управління діяльністю підприємства, яке визначається тим, що будь-яке рішення в процесі управління може бути прийнято тільки на основі дослідження інформації про стан підприємства на основі принципів економічної діагностики, на базі традиційних і статистичних методів, математичного програмування та моделювання, побудови прогнозних моделей і сценаріїв.

Значення, яке відіграє економічна діагностика в підвищенні ефективності управління діяльністю підприємства, характеризується, на думку Н.О. Сагалакової, ієрархією функцій інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських рішень (рис. 1).

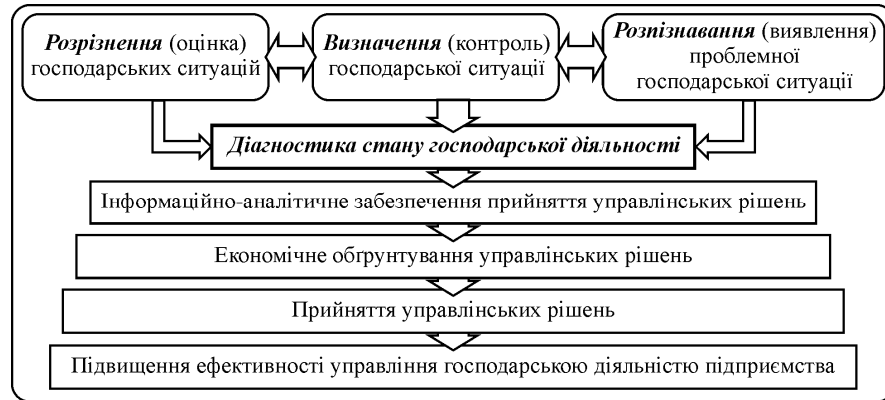

Рис. 1. Значення діагностики стану господарської діяльності в підвищенні ефективності управління діяльністю підприємства [2, с. 34]

Діагностика стану господарської діяльності повинна зайняти важливе місце у рамках системи управління діяльністю підприємства. Вона є ефективним інструментом для інформаційно-аналітичного забезпечення управління діяльністю підприємства. Результати діагностики стану господарської діяльності становлять основу для прийняття управлінських рішень, при цьому вони можуть бути використані як для стратегічних, так і для тактичних цілей.

Діагностика стану господарської діяльності відносно елементів системи управління діяльністю підприємства є інструментом оброблення та надання необхідної інформації, вона дає змогу оцінити результативність та ефективність управлінського рішення. Значення діагностики стану господарської діяльності полягає в інформаційно-аналітичному забезпеченні процесу прийняття і реалізації управлінського рішення на підприємстві. Від того наскільки достовірна та повна інформація формується в процесі економічної ді-

агностики, залежить якість прийнятого рішення, а надалі – і підвищення ефективності господарської діяльності підприємства.

Висновки. Результати діагностики стану господарської діяльності дають змогу приймати обґрунтовані рішення з управління діяльністю підприємства, оброблені методами економічної діагностики інформаційні потоки використовуються для короткострокового і довгострокового планування, тобто визначаються контрольні значення показників, на які варто орієнтуватися торговельному підприємству у своїй діяльності. Для досягнення визначених значень на етапі планування розробляють і приймають рішення за різними напрямками управління діяльністю підприємства. Саме тому для контролю й оцінювання ефективності управлінських рішень ми рекомендуємо використовувати такий інструмент, як діагностика господарської діяльності підприємства.

Література

1. Ляско В.И. Стратегическое планирование развития предприятия : учебн. пособ. для вузов / В.И. Ляско. – М. : Изд-во "Экзамен", 2005. – 288 с.
2. Сагалакова Н.О. Економічна діагностика діяльності торговельного підприємства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.07.05 – "Економіка торгівлі та послуг" / Н.О. Сагалакова. – Полтава, 2006. – 18 с.
3. Муравьев А.И. Теория экономического анализа: проблемы и решения / А.И. Муравьев. – М. : Изд-во "Финансы и статистика", 1998. – 144 с.
4. Міщенко Н.Г. Діагностика дієвості економічного механізму торговельного підприємства / Н.Г. Міщенко, Н.І. Дуляба. – Львів : Вид-во Львівської КА, 2012. – 223 с.
5. Тейл Г. Экономический прогноз и принятие решений / Г. Тейл. – М. : Изд-во "Статистика", 1971. – 241 с.
6. Савицкая Г.В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия / Г.В. Савицкая. – Изд. 2-ое, [перераб. и доп.]. – М. : Изд-во "Инфра-М", 2003. – 400 с.
7. Щиборш К.В. Бизнес-диагностика деятельности предприятия / К.В. Щиборш // Рынок ценных бумаг. – 1999. – № 16. – С. 30-33.
8. Погостинская Н.Н. Экономическая диагностика: теория и методы / Н.Н. Погостинская, Ю.А. Погостинский, Р.Л. Жамбекова, Р.Р. Ацканов. – Нальчик : Изд-во "Эльбрус", 2000. – 320 с.
9. Мескон М.Х. Основы менеджмента : пер. с англ. / М.Х. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоур. – М. : Изд-во "Дело", 1992. – 702 с.

Дуляба Н.И., Кахняк Л.С. Сущность и роль диагностики состояния хозяйственной деятельности в управлении предприятием

Исследована суть диагностики состояния хозяйственной деятельности предприятия. Определены происхождение и имплементация термина "диагностика" в терминологию современной экономической науки. Определено место диагностики состояния хозяйственной деятельности предприятия в управлении его деятельностью, на пути к повышению эффективности хозяйствования.

Ключевые слова: диагностика, диагностика состояния, хозяйственная деятельность.

Dulyaba N.I., Kahnyak L.S. Nature and role of diagnostics economic activity in enterprise management

Investigated are the diagnostics business enterprise. Determine the nature and implementation of the term "diagnosis" in the terminology of modern economics. The place of the diagnostic status of business enterprises in the management of its activities on the way to more effective management.

Keywords: diagnosis, diagnosis of the state, economic activity.